

Przegląd Europejski, ISSN: 1641-2478

vol. 2023, no. 1

Copyright © by Edward Molendowski, Marta Ulbrych, 2023

Creative Commons: Uznanie Autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)

<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>

DOI: <https://doi.org/10.31338/1641-2478pe.1.23.8>

Recenzja książki:

Marzenna Błaszczuk-Zawiła (red.), *Inwazja Rosji na Ukrainę. Wybrane konsekwencje ekonomiczne i prawne*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2022, 253 str.

Book review:

Marzenna Błaszczuk-Zawiła (ed.), *Inwazja Rosji na Ukrainę. Wybrane konsekwencje ekonomiczne i prawne*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warsaw 2022, 253 pages

Edward Molendowski, *WSB University (Dąbrowa Górnicza, Poland)*

E-mail: edward.molendowski@wsb.edu.pl

ORCID ID: 0000-0003-0803-1592

Marta Ulbrych, *Kraków University of Economics (Cracow, Poland)*

E-mail: marta.ulbrych@uek.krakow.pl

ORCID ID: 0000-0003-3886-371X

Przedmiotem recenzji jest monografia pt. *Inwazja Rosji na Ukrainę. Wybrane konsekwencje ekonomiczne i prawne*, przygotowana przez zespół siedmiu autorów pod redakcją naukową Marzenny Błaszczuk-Zawiła z Katedry Integracji i Prawa Europejskiego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Prezentowane w publikacji problemy badawcze są bardzo ważne i aktualne zarówno z naukowego, jak i informacyjnego oraz praktycznego punktu widzenia.

Nie ulega wątpliwości, że jednym z najważniejszych wydarzeń ostatnich lat, niosących ze sobą globalne konsekwencje, jest rozpoczęta 24 lutego 2022 roku przez Federację Rosyjską inwazja na Ukrainę. Eskalacja trwającej od 2014 roku wojny spotkała się z negatywną oceną najważniejszych instytucji i organizacji międzynarodowych oraz zdecydowanej większości państw, a także społeczności międzynarodowej. W reakcji na inwazję, państwa Zachodu wprowadziły bezprecedensowe sankcje na Rosję, a wiele firm zdecydowało o wycofaniu się z rynku rosyjskiego.

Po pandemii COVID-19, kolejny szok gospodarczy wywołany wojną ilustruje zasadniczą cechą współczesnej gospodarki światowej, czyli daleko idącą współzależność. Ze względu na strukturę towarową obrotów handlowych Rosji i Ukrainy, obecna sytuacja ma bezpośredni wpływ na globalne bezpieczeństwo energetyczne i żywnościowe. Zakłócenia w handlu i ograniczenia w dostawach przyczyniły się do gwałtownego wzrostu cen surowców i towarów rolnych, co przełożyło się na niemalże wszystkie kategorie produktów. Ponadto, z uwagi na znaczący udział Rosji i Ukrainy w części globalnych łańcuchów wartości, konflikt nie tylko zaburza dostawy niektórych kluczowych podzespołów, ale też utrudnia odbudowę powiązań międzynarodowych, zerwanych w czasie pandemii COVID-19.

Ze względu na fakt, iż wydarzenia te dokonują się „dostównie na naszych oczach” nie spotkały się one jeszcze z większym zainteresowaniem szerokiego grona naukowców i badaczy zajmujących się zagadnieniami międzynarodowych stosunków gospodarczych, politycznych i prawnych. Recenzowaną publikację należy uznać zatem za bardzo pożądaną i uzasadnioną merytorycznie pozycję wydawniczą, która wypełnia istniejącą lukę badawczą.

Przedmiotem badania prezentowanego w opiniowanej monografii są wybrane implikacje ekonomiczne i prawne rosyjsko-ukraińskiego konfliktu dla świata i Unii Europejskiej, w tym dla Polski. W wymiarze ekonomicznym autorzy koncentrują swoją uwagę na relacjach handlowych, natomiast w odniesieniu do kwestii prawnych badają reakcje państw członkowskich Organizacji Narodów Zjednoczonych na forum jej organów głównych oraz aspekty pomocy humanitarnej, udzielanej obywatelom Ukrainy w Polsce.

Publikacja, obejmująca łącznie ponad 250 stron, składa się z siedmiu części (rozdziałów) merytorycznych oraz wstępu, zakończenia, aneksu statystycznego, aneksu metodologicznego oraz bibliografii. Konstrukcja poszczególnych rozdziałów jest klarowna, logiczna i dobrze przemyślana. Każdy rozdział monografii otwiera syntetyczne streszczenie informujące o przyjętych celach i strukturze prezentowanej treści, a wieńczy podsumowanie zawierające wnioski.

Otwierające monografię opracowanie, noszące tytuł *Handlowe relacje Unii Europejskiej, w tym Polski, z Ukrainą*, zostało przygotowane przez Elżbietę Kawecką-Wyrzykowską, Adama A. Ambroziaka i Michała Kulpińskiego. W rozdziale tym przedstawiono analizę dotychczasowych rozmiarów i struktury handlu między UE i Ukrainą wraz ze wskazaniem wag tych relacji dla poszczególnych państw członkowskich Unii. W oparciu o analizę przewag komparatywnych (specjalizacji w eksporcie i imporcie) pokazano pozycję konkurencyjną Polski na tle pozostałych krajów członkowskich UE oraz wskazano alternatywne rynki zbytu i zaopatrzenia.

W rozdziale drugim pt. *Handlowe relacje Unii Europejskiej, w tym Polski, z Rosją*, autorstwa Marzenny Błaszczuk-Zawiła, Adama A. Ambroziaka i Michała Kulpińskiego przyjęto analogiczną procedurę badawczą. Uwagę skupiono jednak na analizie struktury handlu między UE i Rosją oraz znaczenia relacji z Rosją dla poszczególnych krajów członkowskich. W badaniu wykorzystano metodę opisową oraz metody statystyczne, w tym wskaźniki ujawnionej przewagi komparatywnej (RSCA i Lafaya) i pozycji handlowej netto ujęte według koncepcji Widodo.

Badania zaprezentowane w rozdziale trzecim pt. *Znaczenie Ukrainy i Rosji w handlu światowym i potencjalne kierunki przesunięcia obrotów w następstwie agresji Rosji w Ukrainie*, opracowanym przez Elżbietę Kawecką-Wyrzykowską i Marzennę Błaszczuk-Zawiła, wskazują, że mimo relatywnie małego znaczenia Ukrainy i Rosji w całkowitych globalnych obrotach handlowych, gospodarki te odgrywają istotną rolę w wymianie niektórymi towarami (zbożem, roślinami oleistymi i ich produktami, surowcami mineralnymi, a także wybranymi komponentami przemysłowymi). Przedstawione wyniki umożliwiają wyodrębnienie gospodarek i towarów najbardziej zależnych od importu z tych krajów.

Rozdział czwarty pt. *Handlowe relacje Unii Europejskiej, w tym Polski, z Ukrainą i Rosją: wybrane wnioski* został przygotowany przez Elżbietę Kawecką-Wyrzykowską, Marzennę Błaszczuk-Zawiła, Adama A. Ambroziaka i Michała Kulpińskiego. Stanowi on podsumowanie opisanych wyżej badań, w którym autorzy wyliczają możliwe konsekwencje wojny w Ukrainie dla wszystkich partnerów handlowych. Wśród najważniejszych skutków wskazano poważne zaktócenia w funkcjonowaniu globalnych łańcuchów dostaw oraz negatywne implikacje dla bezpieczeństwa żywnościowego wielu krajów, poziomu cen żywności, dostępności nawozów sztucznych, środków ochrony roślin i pasz dla zwierząt.

W kolejnym rozdziale pt. *Współczesne stosunki polityczne, gospodarcze i handlowe Ukrainy z państwami Azji Wschodniej*, Magdalena Suska przedstawia ewolucję stosunków między Ukrainą a krajami ASEAN+3. Przeprowadzone badania, w oparciu o analizę wskaźnikową strumieni i charakteru wymiany handlowej, pozwalają ocenić konkurencyjność eksportu Ukrainy i Azji Wschodniej pod kątem identyfikacji potencjalnych obszarów zaktóceń łańcucha dostaw.

Przedmiot analizy przedstawionej w rozdziale szóstym został określony w tytule: *Reakcja – po 24 lutego 2022 r. – państw członkowskich ONZ na forum Organizacji i jej organów głównych na zbrojną agresję Rosji przeciwko Ukrainie*. Jego autor, Jerzy Menkes poddał badaniu tytułowy problem przez pryzmat normatywny, jaki wyznaczają zasady Karty Narodów Zjednoczonych i normy ustrojowe spoteczności międzynarodowej. Ponadto wykładni prawniczej poddał wypowiedzi stałych przedstawicieli państw na forum organów ONZ.

W ostatnim rozdziale pt. *Prawny wymiar pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym*, Łukasz D. Dąbrowski przedstawił polskie rozwiązania prawne regulujące sytuację obywateli Ukrainy przebywających na terytorium Polski w warunkach trwającego na ich terytorium konfliktu zbrojnego. Analizie poddał także podejście polskiego rządu do przyjmowania obywateli innych narodowości, szczególne regulacje prawne odnoszące się do faktycznych potrzeb obywateli Ukrainy przebywających w Polsce.

Problemy podjęte i prezentowane w monografii przez poszczególnych autorów należą do bardzo aktualnych i ważnych zagadnień badawczych, a ponadto nabierają szczególnego znaczenia w unijnych i polskich warunkach. Złożone i niekiedy trudne zagadnienia zostały przedstawione w sposób bardzo przystępny i ciekawy. Warto zauważyć, że opisywane badania wymagały od autorów bardzo szerokiej i pogłębionej wiedzy z zakresu teorii ekonomii, w tym zwłaszcza międzynarodowych stosunków gospodarczych, politycznych oraz prawnych. Autorzy wykazali się także umiejętnością dotarcia do trudno dostępnych danych statystycznych, odpowiedniej ich weryfikacji i selekcji. Umożliwiło to, przy wykorzystaniu metod statystyczno-ekonometrycznych, poprawne sformułowanie wielu wniosków, które należy uznać za ważny wkład i uzupełnienie wcześniejszych (jak dotychczas nielicznych) analiz przeprowadzonych przez innych badaczy. W każdym rozdziale odniesiono się i zacytowano publikacje polskich i zagranicznych autorów zajmujących się daną problematyką. Są to pozycje o różnorodnym charakterze: monografie naukowe, artykuły, raporty i analizy, materiały i opracowania internetowe. Potwierdza to dokładne rozpoznanie przez autorów literatury przedmiotu, w tym również zagranicznej.

Czytając recenzowaną monografię, widać wyraźnie, że jest ona rezultatem wieloletnich pogłębionych studiów. Na szczególne podkreślenie zasługuje wysoki poziom merytoryczny przeprowadzonych analiz. W naszej opinii, do najważniejszych walorów recenzowanej publikacji zaliczyć należy:

- ważność i aktualność podjętych tematów badawczych,
- przejrzystość i uporządkowany wywód naukowy,
- właściwy dobór metod analizy,
- poprawnie sformułowane wnioski, które mają pełne uzasadnienie metodologiczne.

Warto podkreślić, że jest to pierwsza w Polsce – a najprawdopodobniej również poza granicami kraju – publikacja, w której tak szeroko, dogłębnie i kompleksowo zaprezentowano niezwykle ważne i aktualne obecnie problemy.

Reasumując, recenzowana monografia to zestawienie bardzo aktualnych problemów prezentowanych przez znakomitych przedstawicieli polskiej ekonomii, posiadających bogaty dorobek badawczy. Pragniemy podkreślić, że publikacja jest bardzo wartościowym, rzetelnie przemyślanym oraz solidnie wykonanym opracowaniem naukowym, a wyniki analizy przeprowadzonej przez autorów powinny być przydatne dla wielu badaczy, studentów ekonomii i międzynarodowych stosunków gospodarczych oraz innych czytelników.

Edward Molendowski – doktor habilitowany, aktualnie - profesor WSB (Dąbrowa Górnicza), do 30.09.2022 r. - profesor UEK, b. kierownik Katedry Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. W latach 1991–2001 był kierownikiem Wydziału Ekonomiczno-Handlowego Ambasady RP w Budapeszcie. Specjalizuje się w problematyce transformacji systemowej w krajach Europy Środkowo-Wschodniej, procesów integracyjnych w Europie oraz dyplomacji gospodarczej.

Marta Ulbrych – doktor, adiunkt w Katedrze Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Autorka publikacji na temat procesów globalizacji i regionalizacji

światowej gospodarki. W pracach badawczych analizuje zjawisko międzynarodowej integracji gospodarczej i jej praktycznej implementacji oraz rolę przemysłu i polityki przemysłowej we współczesnej gospodarce globalnej.

Edward Molendowski – habilitated doctor, currently - professor at the WSB University (Dąbrowa Górnicza), until 30.09.2022 - professor at the Kraków University of Economics, former head of the Department of International Economic Relations at the Krakow University of Economics. In the years 1991–2001 he was the head of the Economic and Trade Department of the Embassy of the Republic of Poland in Budapest. He specialises in systemic transformation in Central and Eastern European countries, integration processes in Europe, and economic diplomacy.

Marta Ulbrych – Ph.D., assistant professor at the Department of International Economic Relations at the Krakow University of Economics. She is an author of publications about the processes of globalisation and regionalisation of the world economy. In her research works, he analyses the phenomenon of international economic integration and its practical implementation, as well as the role of industry and industrial policy in the contemporary global economy.